

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

1909. év, április 15.

VIII. FÜZET.

XLVIII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évidíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása. Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok“ közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármintemű tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelekben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K, ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félvekre s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altisztek részére. Szerkesztik *Sugár Károly* és *Balogh Ernő* m. kir. erdőmesterek. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1909. ÉVI (28.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Árát legcélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.

AZ ERDŐÓR vagy **AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEN ÉS FELELETEKBEN.** Irta: *Bedő Albert*. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDÉZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcsészai *Belházy Emil*. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: *Fekete Lajos* és *Mágócsi-Dietz Sándor*. I. kötet Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K.

A TÖLGY ÉS TENYNYÉSZÉSE. Irta: *Fekete Lajos*. Ára tagoknak és könyvkereskedőknek 4 K, másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is *Selmeczbányán*.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLVIII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

8. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti :
BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék. ☞
(Telefon: 37—22.)

Közbirtokossági erdők vagyonkezelése a Székelyföldön.

Irta: *Csegezy Pál.*

Az 1898. évi XIX. t.-cz., mely a közbirtokosságok és a volt urbéreszek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról is szól, olyan jóléti törvény, mely büntető határozatot egyáltalában nem tartalmaz. A közvagyon megmentéséről és a közvagyon gazdaságos kezeléséről van benne szó s a közjónak előmozdításához a közvagyon jogosultjainak büntető határozatokkal való ösztönzése és kényszerítése a törvény rendeltetésével bizonyára összeegyeztethető nem volt.

Azonban daczára annak, hogy e törvény tiz év óta áll fenn, annak nemes elvei a Székelyföldön legkevésbé sem fogantak meg a] nép lelkében, amelynek boldogulását nagyban előmozdithatta volna. Pedig a székelyföldi erdők, s így az ottani közbirtokossági erdők is, az 1898. évi XIX. törvényt megelőzőleg már állami kezelésben voltak, itt tehát a talajnak annyira elő kellett volna készülnie lenni a törvény számára, hogy az abban lefektetett

igazságok és nemes elvek zavartalanul megteremhessék a késő utódok számára szánt nagy eredmények magvait.

Az új törvény eszméinek hirdetésére, nemes és gazdaságos elveinek a nép lelkébe való átplántálására válogatott tisztviselői kar szerveztetett, mely nemes lelkesedéstől áthatva fogott nehéz munkájához; azonban fáradságos munkája, kitartó küzdelme sem hozta meg a várt eredményt; oly áradat jött, mely igen sok helyen elsodorta még azt a keveset is, amit a kitartó szorgalomnak, a nem lankadó küzdelemnek elérnie kellett és elérnie lehetett, s majdnem minden további eredmény lehetőségét megakadályozta: az arányosítás.

Csik vármegye áll legszomorubb példaként azon vármegyék élén, hol a hajdan erős és kiszámíthatatlan kincseket magában rejtett közbirtokossági erdőkben, mint közvagyonban mérhetlen kárt és rombolást idézett elő az arányosítás. A lelketlen kapzsiság itt működhetett a legzavartalanabbul, merészen foglalt és küzdelem nélkül hódított el magának rengeteg erdőterületet; a kijátszott, rászedett kishitű nép pedig képzeletében fel nem éri kárának nagyságát, csak azt tudja és fájón hangoztatja, hogy „megcsalják.“

Nem lehet csodálkozni tehát azon, hogy az egyébként is tudatlan nép teljesen elvesztette bizalmát törvénnyel és végrehajtó közegeivel szemben, aminek sajnálatosan szomorú eredménye azon körülmény is, hogy az erdészek iránt, kik ezen válságos állapotok közt az 1898. évi XIX. t.-cz. szellemében a legjobb akarattal igyekeztek eljárni a még megmenthető közvagyon érdekében, nemes szándékukkal szembetalálkoztak a nép bizalmatlanságával, s a még mindig igen nagy ellenszenvvel viselkedő nép között működésük jelenleg is kevés eredménnyel jár.

Az arányosítás után közösségben maradt erdők vagyonnevelésének nehézségei a fennebbiek után könnyen elképzelhetők. A Székelyföld legtöbb vidékén a közös birtokosok u. n. „hatalmasai“ most is azon hitben vannak, hogy a közvagyon egyszersmind közpréda is, melyet törvény figyelembevétel nélkül tovább is lehet rongálni, pusztítani; míg a birtokosság szerényebb tagjai fásult lélekkel nézik a hatalmaskodók versenyző küzdelmét s tehetetlenül állnak azokkal szemben.

A közbirtokosságok vagyonnevelése a törvényben lefektetett

nemes elvek daczára, igen sok esetben még mindig csak a hatalmaskodni vágyó pártok versengéséből áll; a pártokká alakult közös birtokosok aztán a maguk módja szerint határoznak, majd felebbeznek, panaszolnak és vádolnak, s végül érdemtelen ügyekkel küldöttségek mennek alispánhoz, főispánhoz, sőt nem ritkán a miniszter elé is. A nagy hangon feltárt panaszos ügy hatósági tárgyalása alkalmával aztán kiderül, hogy a közbirtokosság tulajdonképpen törvényesen még szervezve sincs, ügyök felett tehát még maguk sem határozhatnak.

A szóban levő törvény tizéves fennállása alatt tehát nem sikerült elérni minden jóigyekezetű kísérletezés daczára azt, hogy a birtokosságok legalább jelentékeny része a törvény 43. §-a értelmében szervezkedjék arra, hogy az 1898. évi XIX. törvény elvei szerint gazdaságosan működhessék. Pedig a szóban levő törvény 25. §-ában ki van mondva az, hogy a közbirtokosságok és volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők gazdasági ügyeit az ezen törvény értelmében készült szabályzat szerint a közös birtokosok gyűlése intézi; okvetlenül szükséges tehát, hogy e célból a birtokosságok megfelelően szervezkedjenek s a szavazásra jogosult tényleges birtokosok névjegyzékét összeállítsák, *mert ennek megállapítása előtt a közös birtokosok, mint ilyenek, határozatot egyáltalán nem is hozhatnak.* E tételt maga a közigazgatási bíróság egy felmerült esetből folyólag hozott ítéletében különös szükségképen hangsúlyozta, minthogy bárminő közbirtokossági erdőgazdasági ügy csak a közbirtokosság törvényes határozata alapján, különösen igen gyakori esetben a törvény 28. és 36. §-ra való figyelemmel bírálható el az illetékes hatóság által.

Látható tehát, hogy a birtokosságok kellő szervezkedésének hiánya megakadályozza az erdőgazdaság eredményes ügymenetét, a hatóság törvényes eljárását. Ha pedig a közig. bizottság a törvény 40. 41., és 42. vagy 47. §-ban foglalt intézkedésekhez nyul, azonnal kész az ellenállás s a makacs közbirtokosokkal még kevésbé lehet eredményre jutni.

A tulajdonképeni közbirtokossági vagyonkezelésről, illetve a gazdasági ügyvitelről készitendő szabályzat tartalmi kellékeiről az 1898. évi XIX. t.-cz. s illetőleg az ezen törvény végrehajtására

vonatkozó 15217/899. F. M. számú rendelet 205—211. §-ai szólanak; ezek között különösen a 210. §-ban részletesen fel vannak sorolva az anyag- és pénzkezelés módozatai; melyek alapján a közbirtokosságok autonom joguknál fogva gazdaságosan működhetnek. Azonban nincs intézkedés arra nézve és az 1898. évi XIX. törvény sem gondoskodik arról, hogy a közbirtokosságok vagyonkezelése hatóságilag miként ellenőriztessék; nem rendelkezik a törvény az iránt, hogy a birtokosságok költségvetését, számadását felülvizsgálás és ellenőrzés céljából az illetékes hatósághoz évenkénti betérjesszék; sőt a legtöbb közbirtokosság költség-előirányzat nélkül dolgozik s a költségvetés alapját képező vagyon leltárát sem képes összeállítani.

A közigazgatási bizottságnak van ugyan vagyonfelügyeleti joga, de ez a jog nincs kellőleg részletezve s nem elégséges arra, hogy a közbirtokosságokat költségvetés és számadás készítésére kényszerítse s azok ellenőrzése és felülvizsgálása érdekében kellő erélylyel intézkedhetnék. Felhozok erre vonatkozólag egy példát.

Egy esetben ugyanis, midőn a közigazgatási bizottság, vagyonfelügyeleti jogánál fogva, határozatban kimondotta, hogy a közbirtokosság az évi költségvetést és számadást a járás főszolgabirójának felülvizsgálás céljából betérjeszteni tartozik, a közbirtokosság részéről közbevetett panasz folytán a m. kir. közigazgatási bíróság a közigazgatási bizottság ezen határozatának feloldására vonatkozó ítéletét a következőkben indokolta:

„mert az 1898. évi XIX. t.-cz. sem a költségvetés, sem a számadás tárgyában hozott határozatnak hivatalból való felterjesztését és felülvizsgálását nem rendeli és a határozat érvényességet nem teszi függővé a hatóságoknak hivatalból való jóváhagyásától. A közös birtokosokat tehát a törvényes alap nélkül reájuk rótt eme kötelezettség alól fell kellett menteni.“

Mi történhetik már most ezek után? Az, hogy a birtokosság a közvagyon kezelése felett ugy határozhat, amint jónak látja, a bevételekkel ugy számol el, ahogy akar és a közigazgatási bizottság, mint tulajdonképeni vagyonfelügyeleti hatóság, csak esetleges panasz folytán, de már későn értesülhet a már helyrehozhatatlan szabálytalan vagyonkezelésről.

Elismerem, hogy a fennebb hivatkozott közigazgatási bizottsági határozat, mely a közbirtokosság költségvetésének és pénzszerzésének felülvizsgálás végett a járás főszolgabirájához való beterjesztését kimondotta, azon okból is téves, mert a járás főszolgabirája a közbirtokosságoknak nem vagyongazdálkodási hatósága; ámde viszont számos felmerült eset után beigazolt szükség az, hogy törvényben kell arról gondoskodni, hogy a közbirtokosságok vagyongazdálkodása az arra illetékes hatóság által szigorúan ellenőriztessék. A közbirtokosság automon testület s miként fennebb is jeleztem, erdőgazdasági ügyeit közgyűlési határozatok útján maga intézi; ámde éppen mert igen sok esetben jelentékeny közvagyon kezeléséről van szó, a hatósági ellenőrzés szükségessége kétségtelen.

De szükséges a hatósági ellenőrzés azért is, mert a vagyongazdálkodást a birtokossági tagok, kivált a tudatlanabb részük, ellenőrizni nem képesek, s a lelketlen vezetők a nép tudatlanságát és jóhiszeműségét igen gyakori esetben annyira kihasználják s a közbirtokossági vagyongazdálkodásban oly mérhetetlen rongálást visznek véghez, hogy az annak következtében rendszeren megindított peres eljárás a kijátszott jogosultak magánvagyonát is felemészti.

Szomorúan jellemző példa erre a következő eset. Egyik birtokosság rendkívüli fahasználatot nyert azon célból, hogy az eladásra szánt faanyag árából nagyobb értékű magánbirtokot megvásárolhasson; az eladásra engedélyezett faanyag szabályszerűen felbecsültetett és az engedélyezési rendelet egyik feltétele szerint nyilvános árverésen lett volna értékesítendő. E helyett azonban az eladásra szánt faanyagot megbecsült értékével a megvásárolni tervezett birtokért csere útján engedte át a birtokosság a magánbirtok tulajdonosának. Az adás-vevési, illetve csere-szerződés megkötésére és a birtok áttelekkönyveztetésére a birtokosság által kiküldött megbízottak azonban néhány élelmesebb birtokossági taggal szövetkezve oly értelmű szerződést kötöttek a szintén szövetes magánbirtokossal, hogy ezen szerződés alapján a közbirtokosság által a közvagyonból megvásárolni tervezett értékes magánbirtokot nem a közbirtokosság nevére, hanem a saját nevükre, mint külön alakult birtokos társak nevére telekkönyveztetették. A megvásárolt birtokot azonban mint közbirtokossági vagyont szere-

peltették, de annak jövedelmét csak maguk a telekkönyvi tulajdonosok élvezték s élvezik jelenleg is. Csak hosszú évek után jöttek a tulajdonképeni közbirtokosság mellőzött tagjai annak tudatára, hogy ők a vásárolt birtoknak még semmi hasznát nem vették, s végül szomorúan győződtek meg arról is, hogy ők tulajdonképen nem is telekkönyvi tulajdonosai annak, hanem azt élelmesebb birtokostársaik birják és használják.

Természetesen, következett ezután a panasz. Ámde a megvásárolt s a külön birtokoscsoport tagjai nevére telekkönyvezett birtok egyik-másik része évek múltán telekkönyvileg már második, sőt a harmadik kézen van, kitől kell tehát tulajdonképen a kijátszott jogosultságot visszaperelni és hogyan? A perek egész sorozata következik, melynek vége bevárhatatlan, eredménye kétséges. A perlekedés tetemes költségbe kerül s a vagyoni megrontás mellett ellenséges érzelmek dülnek az egykor békés székely nép lelkében.

Há már ilyen tervszerű visszaélés történhetik a közvagyon kezelésénél, még könnyebben megtörténhetik az ott, hol az erdők pénzjöveldme kerül felosztásra a jogosultak közt. Lehetne erre vonatkozólag is számos olyan sajnálatos esetre rámutatni, mely szomorúan igazolja azt, hogy a népnek nincs érzéke a közvagyon megbecsülésére.

Mindezen szomorúan jellemző esetek kétséget kizárólag igazolják annak szükségességét, hogy a közbirtokosságok vagyoni kezelése szigorú hatósági felügyelet alá vonassék. Igaz ugyan, hogy ennek a feladatnak a megoldása tetemes munkával terheli meg az illetékes hatóságot, ámde meg kell azt tenni a közvagyon megvédeése érdekében s különösen azért, hogy a nép a jobb eredmények láttára ébredjen öntudatára annak, hogy vagyonát meg kell becsülnie s törekedjék azt kellően gondozni és gyarapítani.

Hivatalos utazásaim közben gyakran volt alkalmam meggyőződni arról, hogy a nép s maguk a birtokossági tagok intéző közegei is mennyire járatlanok a közvagyon kezelésénél. »Hány hold az erdejük — kérdem az elnököt, mennyi a birtokosok száma, mi a jogosultságok aránya, mennyi a saját jogosultsága?« Minden kérdésre a válasz: »hát azt biz én nem tudom.« Hogy mennyi a birtokosság remélhető bevétele és kiadása s az ez után

várható jövedelem, vagy miből áll a közbirtokosság vagyonelettára, mekkora értéket képvisel az s milyen átlagos jövedelmet hoz a birtokosoknak? mind-mind ismeretlen fogalom az „elnök ur“ előtt. Azt azonban jól tudja, hogy ott, meg ott van egy jó erdő s azt el kellene adni.

Ilyen népnek vagyont juttatni, annak kezére közvagyont bizni kész veszedelem. Ez a nép a közvagyont egyáltalában nem tudja tisztelni, ennek gondozásával, kezelésével nem törődik. Ezek után nem lehet csodálkozni azon, hogy az 1898. évi XIX. törvénnyel oly kevés eredményt lehetett elérni a Székelyföldön, mert a törvény szelleme nem tudott a nép fásult lelkébe behatolni. E törvény nemes céljai részére itt új nemzedéket kell nevelni s a törvény szellemét már az iskolákban kell a gyermekek lelkébe csepegtetni, hogy az annak jóérzetével nőjjön fel, azzal az érzéssel legyen férfivá és terjeszsze szomszédról-szomszédra az erős elhatározást a közvagyon gondozására és gyarapítására.

Addig azonban módot kell adni a hatóságoknak, hogy a közvagyon kezelését szigoruan és hathatosan ellenőrizhessék.

Frömbling porosz erdőmester könyve a bükkszálerdőről.

Ismerteti: Z. J.

A bükkszálerdő az utóbbi ötven év folyamán úgy termékeinek értékesítése, mint az erdőgazdaságban elfoglalt általános helyzete tekintetében sokkal nagyobb változásoknak volt kitéve, mint akármely más szálerdőüzem. Fontos iparágak, amelyek egykor faszenet használtak tüzelőnek, ma csaknem kivétel nélkül az olcsóbb kőszénat alkalmazzák s a rengeteg arányokat öltő tüzelőanyagszükséglet ma már nem az erdőben keres kielégítést. Amíg az egy-két emberöltővel ezelőtt élő erdész félve gondolt arra az időre, mikor a növekvő ipar szénszükségletét az erdő már fedezni nem tudja, addig manapság tüzelőanyagban: fában, szénben fölöslege van s szénégetői kezdik az erdőt végkép odahagyni.